

quatenus ab earum influxu et libera determinatione dependent; de quibus eadem ratio est, sive pendeant a voluntate angelica, sive ab humana; tamen, quia hæc posterior nobis familiarior est, et notior, de illa peculiariter loquimur. Et primo videndum est an in propositionibus, significantibus de futuro hos effectus contingentes, sit determinata veritas, quæ in eis cognosci possit, et cognoscatur a Deo; deinde qua via aut medio cognosci possit, vel cognoscatur a Deo; ex quibus tandem constabit quo modo contingentia cum præscientia non repugnat.

CAPUT II.

IN PROPOSITIONIBUS DE FUTURO CONTINGENTI ESSE SUFFICIENTEM VERITATEM DETERMINATAM, SECUNDUM QUAM A DEO PRÆSCIRI POSSINT.

1. *Quid requiratur, ut objectum cadat sub scientia Dei.* — Cum Deus in omni perfectione sua consummatus sit, et habeat quidquid sub vero conceptu talis perfectionis cadere potest, dubitari non potest quin etiam in scientia summam et infinitam perfectionem habeat, sicut habet in potentia et aliis attributis. Quapropter, sicut in divina potentia cum inquiremus an aliquid sub illam cadat, non dubitamus de potestate ex parte Dei, sed de possibilitate ex parte rei, de qua est quæstio, nam si illa in se est possibilis, seu non repugnans, non potest effugere omnipotentiam Dei, cum sit perfectissima, et infinita simpliciter, ita in præsentia, ad examinandum an hæc futura contingentia cadant sub scientiam Dei, ex parte ipsorum inquirendum est, an talia sint ut cognosci possint. Nam, si ipsa habent fundamentum cognoscibilitatis, ut sic dicam, quod est veritatis, non effugient scientiam Dei, quæ infinita est, et perfectissima quæ excogitari potest. Si vero in eis nulla est veritas quæ cognosci possit, mirum non erit quod sub scientiam Dei non cadant, quia ideo non erit major imperfectio in Dei scientia, quam sit in potentia non posse id quod est impossibile.

2. *Ciceronis error de scientia futurorum contingentium.* — Nonnulli ergo philosophi negarunt posse Deum cognoscere hæc futura: Cicero, l. de Fato, et 2 de Divinat., qui, ut ait Augustinus, 5 de Civitate, cap. 9: *Ut homines faceret liberos, facit sacrilegos.* Non enim existimavit præscientiam horum futurorum posse

cum libertate conjungi. Fundamentum hujus erroris videtur posuisse Aristoteles, 1 de Interpretatione, cap. 8, ubi negat propositiones de futuro contingenti habere determinatam veritatem, donec ponantur in esse; nam hinc necessario sequitur non posse præsciri priusquam eveniant; quia quod non est non scitur; ergo quod non est verum non potest sciri esse verum; sed propositio quæ non est determinate vera, non est vera, quia adhuc est quasi suspensa, et indifferens ad veritatem et falsitatem; ergo non potest sciri ut vera, alioqui talis cognitio esset difformis objecto, et falsa. Et eadem ratione non potest talis propositio cognosci ut falsa, quia non est etiam determinate falsa, sed indifferens. Ergo manet talis propositio incognoscibilis, siquidem de ea judicari non potest an vera vel falsa futura sit.

3. *Unde probet Aristoteles propositiones de his futuris non esse determinate veras.* — Quod autem propositio de futuro contingenti non sit determinate vera vel falsa, probatur ab Aristotele, quia alias tolleretur rerum contingentia, et omnia necessario evenirent. Sequela probatur, primo, quia, si talis propositio est determinate vera, ergo non est indifferens, quia indifferens et determinatum ad unum repugnant; ergo. Neque est contingens, quia contingens et indifferens idem sunt. Secundo, quia, si eadem propositio est determinate vera, ergo necessario vera; ergo quod per illam futurum dicitur, necessario futurum est. Prima consequentia probatur, quia si propositio de futuro semel est vera, fieri non potest quin aliquo tempore verificetur; nam, si verificanda non esset, semper fuisset falsa. Tertio, quia si talis propositio est determinate vera, ergo est vera secundum illud esse quod habet antequam fiat; quia veritas in esse fundatur; sed tunc non habet esse nisi in suis causis; ergo in eis habet potius determinationem ad esse quam ad non esse; ergo non habet indifferentiam; ergo nec contingentiam, sed necessitatem, quia illud dicitur necessarium, quod est ad unum determinatum.

4. *Præscire Deum futura contingentia probatur ex Scripturis.* — Dico primo: Deum præscire et præcognoscere futura contingentia, est de fide, et expresse habetur in multis locis Scripturæ. Eccl. 23: *Domino Deo antequam creentur, omnia sunt cognita;* et loquitur specialiter de actibus humanis, de quibus Psal. 138: *Intellexisti cogitationes meas de longe;* Sap. 8: *Signa et monstra scit, ante-*

quam fiant, et eventus sæculorum et temporum. Unde etiam sæpe in Scripturis prædicit futura, imo hoc dicitur proprium Dei, Isai. 41: *Annuntiate nobis futura, et dicemus quia Dii estis vos;* quod de his contingentibus, et de modo quo a Deo prædici possunt, verum habet. Nam alia futura, quæ ex solis naturalibus causis pendent, etiam ab homine, vel ab Angelo, prædici possunt. Hæc etiam futura libera per conjecturam, etiam valde probabilem, etiam a creatura prædici possunt, sed non sine periculo deceptionis: Deus autem prædicit hæc futura libera infallibili prædictione; prædictio autem supponit præscientiam. Propter quod recte dixit Tertullianus, libro secundo contra Marcionem, cap. 5, *Deum quot fecit Prophetas, tot habere testes præscientiæ suæ.* Plura de hac veritate videri possunt in Augustino, ubi supra, et 13 de Trinitate, capite septimo et sequentibus, et quinto Genes. ad litteram, capite 16 et 18, et in Fulgentio, de Fide ad Petrum, cap. 31 et 33; Anselmo, libro de Præscientia et libero arbitrio, cap. 1.

5. *Probatur ratione.* — Rationes congerit D. Thomas, 1 contr. Gent., cap. 66 et 67. Breviter id probatur ex divina perfectione; quia, si hæc futura ignoraret, vix posset mundum gubernare, et providentiam convenientem illius gerere. Unde Augustinus supra dixit propriam ignorare vocem, qui et Deum esse admittit, et Deum facit ignorantem futurorum. Et Plutarchus philosophus, in lib. de Theologia Ægyptiorum, inter beatitudines Dei ponit, quod scientia præoccupat quæcumque fiunt. Præterea declaratur hoc modo, quia vel Deus scit hæc contingentia quando ponuntur in esse, vel non; hoc posterius nemo dicit, quia Angelus vel homo hæc cognoscit, saltem quando sunt præsentia; ergo multo magis Deus: si autem tunc illa cognoscit, ergo et antea, quia scientia Dei augeri non potest, ita ut aliquid novum sub illam cadat; tum propter immutabilitatem; tum etiam quia paulatim discere, quocumque modo fiat, magna imperfectio est. Confirmatur, quia, si Deus in tempore aliquid de novo inciperet velle, imperfectionem in illo indicaret; ergo multo magis si aliquid de novo scire inciperet. Tandem probatur a priori, quia hoc objectum est scibile, et scientia Dei, cum sit infinita, naturaliter ac necessario repræsentat omne scibile. Superest autem probanda propositio ultimo assumpta.

Futura hæc determinatam habent veritatem.

6. Dico secundo, hæc futura contingentia, quæ a nobis per propositiones de futuro significantur, antequam in tempore fiant atque adeo ab æterno habent determinatam veritatem, secundum quam cognoscibilia sunt, et a Deo præsciuntur. Ita docent frequenter Theologi in 1, dist. 38, præsertim Gregorius, quæst. 1, art. 2; Gabriel, quæst. 1, art. 1; Bonaventura, art. 2, quæst. 1; Richardus, art. 1, quæst. 5, ad primum; Major et Ocham, quæst. 1; Capreolus, distinct. 39, quæst. 1, art. 2, ad argumenta contra 6 concl.; et ibi Scot., quæst. 1; Marsilius, quæst. 40, ad 3. Et mihi videtur sequi necessario ex principio fidei, si in terminorum significatione conveniamus. Nam Nominales multa fingunt de propositione determinate vera, ut Aristotelem interpretentur, quæ late refert Corduba, lib. 1, quæst. 55, dub. 2, et infra breviter attingam. Nunc suppono propositionem de futuro contingente esse determinate veram, nihil aliud esse quam veritatem, et non falsitatem ei convenire, et inesse, sive illa veritas ei necessario conveniat, vel absolute, vel ex suppositione, sive nullo modo, et sive illa veritas occulta sit, sive nota; nam hæc omnia extrinseca sunt, ut simpliciter et intrinsece dici possit veritatem definite seu actu convenire tali propositioni.

7. *Probatur hæc veritas Theologica demonstratione.* — Hac igitur significatione supposita, patet conclusio, primo a posteriori, ex principio fidei. Nam Deus cognoscit hæc futura, et ea revelat, et dicit: *Petrus peccabit,* et tamen non cognoscit, aut revelat, aut dicit, nisi verum; ergo hoc est simpliciter et actualiter verum, et hoc est esse determinate verum. Nam, si Propheta, enuncians talem propositionem, determinate verum dicit, dictum etiam ipsum secundum se, et prius quam dicatur, determinate verum est; hæc enim correlativa sunt. Confirmatur, nam, si non esset hoc modo verum, non esset cognoscibile determinate potius hoc quam illud futurum, quia unumquodque cognoscibile est, sicut est, si debet vere cognosci; ergo si ipsum in se non est determinate verum, neque est determinate futurum; ergo non poterit hoc modo cognosci etiam a Deo; quia, quod in se non est cognoscibile, nec verum, implicat cognosci; sicut, quod non est factibile in se, non potest fieri etiam a Deo. Quin potius ulterius

sequitur, quod si hæc futura non habent determinatam veritatem, iudicium de illis ut determinate veris sit falsum, quia non habet conformitatem cum objecto. Nam, facta illa suppositione, quod hæc propositio: *Petrus peccabit*, non est determinate vera, iudicare de illa in actu signato, quod sit determinate vera, est falsum iudicium; ergo iudicare illam etiam in actu exercito, ut absolute et determinate veram, erit falsum iudicium; nullum ergo tale iudicium determinatum habere poterit Deus de his futuris. Vel e converso, si illud habet, ut revera habet, sicut ipsum iudicium verum est, ita et in objecto ejus est determinata veritas. Unde antiqui Patres, quos infra referemus, aiunt Deum præscire hæc futura, quia illa futura sunt; si ergo illa futura sunt, propositio enunciata illa esse futura, determinate vera est. Nam, ex eo quod res est, vel non est, propositio vera vel falsa est. Idemque argumentum fiet, licet cum aliis dicatur: Hoc est futurum, quia Deus novit esse futurum; nam saltem inde habebit determinatam veritatem; sicut ergo scientia Dei æterna est, ita hæc propositiones ab æterno habent determinatam veritatem.

8. *Idem probatur alia ratione.* — Præterea ostendo fieri non posse ut hæc propositiones absolute prolatae, nec sint determinate veræ, nec determinate falsæ, quia, hoc ipso quod negatur esse veras determinate, sequitur necessario esse determinate falsas, si determinate affirmant fore vel non fore quod nondum est determinate futurum, vel non futurum; nam, si esset determinate futurum, jam esset vera propositio. Impossibile vero est omnes has propositiones de futuro esse determinate falsas, tum quia alias Deus cognosceret illas ut falsas, quod non ita est; tum etiam quia æque negat ipse Aristoteles has propositiones esse determinate falsas; tum denique quia in illis propositionibus dantur propositiones contradictorie oppositæ, quæ non possunt esse simul falsæ. Unde Aristoteles supra fatetur illud disjunctum esse verum, et necessarium: *Petrus peccabit, vel non peccabit*. Et confirmatur, quia nunc est vera hæc propositio: *Petrus peccabit, vel non peccabit cras*. Ergo est vera hodie ratione alterius partis, quia ad veritatem disjunctive necessarium est ut altera pars sit vera; ergo altera illarum partium est nunc determinate vera, quamvis fortasse a nobis discerni non possit. Dicetur propositionem illam esse veram in sensu disjuncto et confuso, non vero

in sensu disjunctivo et determinato; et ideo non esse necessarium ut altera pars sit vera determinate, sed solum ut alterutra confuse futura sit vera, quod non est contingens, sed necessarium. Sed contra hoc est, quia hæc confusio est ex parte cognitionis nostræ, quia nescimus determinate in quo membro disjunctum illud verificandum sit; tamen in re non potest non esse determinatum.

9. *Præcluditur fuga quædam.* — *Rejicitur alia responsio.* — Quod ulterius sic declaro ex re ipsa, quia quando nunc fit effectus contingens, verbi gratia: Petrus peccat, ostenditur propositionem antea prolata de tali futuro fuisse veram; ergo antea etiam fuit determinate vera, et ab æterno fuit talis; nam eadem est ratio de toto tempore præcedente. Consequentia patet, quia, ut dictum est, nihil aliud est esse determinate veram, quam esse actu et in re veram. Antecedens vero patet, tum quia illa propositio non incipit esse vera in eo instanti in quo Petrus peccat, imo tunc potius quodammodo jam desinit ejus veritas, et incipit veritas de præsentibus; tum etiam quia illa fuit semper conformis suo objecto, quia revera ita futurum fuit, sicut per ipsam significabatur; ergo existentia talis rei non dat de novo veritatem propositioni, sed ostendit nobis eam quæ antea erat. Tandem ex ipsis locutionibus, quia, cum assero: *Petrus peccabit*, quid, quæso, assero? Vel enim affirmo tantum Petrum esse indifferentem ad peccandum, vel determinate peccaturum. Primum est plane falsum, quia est contra vim verborum; tum quia alias hæc non essent contradictoriæ: Petrus peccabit, et: Petrus non peccabit, ut ipse Aristoteles fatetur, sed potius idem per utramque significaretur, quod est contra omnem sensum. Si autem dicatur secundum, ergo vel id quod nunc profertur, est conforme objecto, vel non est; ergo necessario est determinate verum, vel determinate falsum. Dices nondum esse conforme vel difforme quia nondum est aliud extremum. Sed contra: quia si est præsens in æternitate, ut multi loquuntur, id satis est; vel etiamsi nullo modo sit nunc præsens secundum existentiam realem, satis est quod necessario altera pars determinata postea habebit illam præsentiam realem, quia propositio non enunciat rem præsentem, sed futuram, et ideo cum illa ut sic debet habere conformitatem. Hac ergo ratione, quantumvis veritas talium propositionum sit occulta, necessario est determinata, aut opposita falsitas, ideoque verum etiam est, ex om-

nibus contradictoriis, alteram esse in se determinate veram, alteram vero determinate falsam; quod ipsemet Aristoteles, quarto Metaphys., capite septimo, sensisse videtur, et in universalibus locutionibus etiam de futuris contingentibus id admittit, in dicto capite octavo, libro primo de Interpretatione, cum tamen eadem sit utrarumque ratio. Nam si, ex his duabus contradictoriis: Omnis homo salvabitur, Aliquis non salvabitur, prior, verbi gratia, est determinate falsa, et altera determinate vera; ratione alicujus determinati singularis, qui damnandus est, universalis est falsa, et particularis vera, ut, ex natura propositionis distributivæ et particularis, per dialecticum discursum ostendi potest; ergo determinata veritas vel falsitas est in ipsis singularibus contingentibus, et inde manat ad terminos, seu conceptus communes; ideo enim salvabitur homo, quia Petrus salvabitur, et non e contrario.

Quid Aristoteles sentiat in hac re.

10. *Quam falso nonnulli interpretentur mentem Aristotelis.* — Ad fundamentum in principio positum, primum de Aristotele nonnulli Theologi illum excusant, ut ex Aureolo videre est apud Capreolum supra, et dist. 38, quæstion. 1, artic. 3, et ibi Palacios, disput. 2, et Catherinus, Opusc. de Præscientia et providentia. Unde quidam distinguunt inter propositionem veram, et determinate veram, et alii dicunt eam propositionem esse determinate veram, quæ est necessaria. Alii vocant determinate veram, quæ vel nobis, vel naturaliter est evidenter vera. Sed hæc omnia sunt conficta, et contra mentem Aristotelis, qui non solum usus est illa particula *determinate*, sed absolute dixit has propositiones nec veras nec falsas esse. Neque in re potest intelligi quomodo illa duo distinguantur. Præterea, quod dicitur et indicatur a Richardo et Majore, propositionem illam vocari determinate veram, quæ est necessaria, contra mentem Aristotelis est, et veritatem. Nam si intelligatur de necessitate simpliciter, falsum est; alioqui nec propositio de præsentibus liberis esset determinate vera, quia non est simpliciter necessaria; quod tamen est contra Aristotelem, et manifeste falsum. Et idem est, ut postea dicam, de propositione de præterito. Si vero sit sermo de necessitate ex suppositione, sic omnis propositio, actu vera, est necessaria ex suppositione; nam, sicut

quod est, quando est, necessario est pro tunc, ita quod est verum, pro tunc necessario est verum ex suppositione; et quod est futurum, necessario est futurum, non simpliciter, sed ex suppositione quod futurum sit; ergo quoad hoc eadem est ratio in propositionibus de futuro et de præsentibus, et neutris repugnat hæc necessitas; non fuit ergo hæc mens Aristotelis. Rursus, quod veritas propositionis sit evidens, vel nobis, vel naturaliter, est omnino extrinsecum et accidentarium, ut propositio dicatur determinate vera, necne. Nam quod astra sint paria, determinate est verum vel falsum, quamvis a nobis non cognoscatur; et idem esset si a nulla creatura cognosci posset, sicut quod Deus sit trinus. Omnes item rationes Aristotelis præter hunc sensum procedunt, ut facile constabit consideranti supra adductas.

11. *Aliorum interpretatio.* — Alii tandem dicunt propositionem de futuro, ut sic, non esse veram, præsertim propter secundam rationem in principio factam, et ita esse locutum Aristotelem, et hoc modo neque a Deo cognosci, sed ut præsentem æternitati suæ; et hoc modo non esse ab Aristotele consideratam, quia fortasse non est hoc assecutus. Sed, quia de hac præsentia æternitatis postea late dicendum est, nunc dico quod, quamvis Deus simplici intuitu videat res futuras ut præsentibus, nihilominus etiam cognoscit ab æterno complexiones vel propositiones de futuro, formabiles a creatura, esse determinate veras. Et similiter videt rem, quæ tali tempore æternitati suæ præsens coexistit, habere relationem futuri ad totum tempus antecedens. Denique in intellectu creaturæ possunt formaliter esse illæ propositiones de futuro, et a Deo possunt revelari et enunciari, et habebunt determinatam veritatem. Unde existimo, juxta principia fidei, non posse hoc negari, et Aristotelem in eo errasse. Quod etiam senserunt Bonaventura, Gregorius, Major, et alii antiqui supra citati.

12. *Respondetur ad rationes Aristotelis.* — Ad rationes ergo Aristotelis, respondetur negando tolli contingentiam. Ad primam vero probationem, respondetur hanc determinationem veritatis contingentis non esse contra indifferentiam necessariam ut effectus futurus sit contingens, quia non excludit indifferentiam causæ et virtutis ejus, sed tantum actionis; causa autem non dicitur contingenter operari vel esse operaturam, quia nihil determinate operatura sit, sed quia ita est

operatura ut possit non operari. Unde ad secundam respondetur, solum sequi, si hæc propositiones semel supponuntur veræ, necessario aliquando futurum esse quod per eas significatur, necessitate consequentiæ, et ex suppositione, non simpliciter, quia absolute non fuit necessarium eas esse veras; tamen, supposito quod veræ sint, fieri non potest quin eo tempore verificentur, pro quo veræ esse supponuntur, de quo latius in fine hujus libri. Ad tertiam respondetur, veritatem harum propositionum non esse sumendam ex causis secundum se, sed ex determinatione earum, quam in aliquo instanti habebunt, quia per has propositiones non significatur causas posse hoc facere; hoc enim non sufficit ad propositionem de futuro, sed de possibili tantum; neque significatur causas hoc effecturas necessario; hoc enim nimium est, et solum significatur per propositionem modalem, non vero de inesse. Unde neque etiam significatur causas nunc jam esse determinatas ad illum effectum qui futurus dicitur; nam hoc necessarium non est ad veritatem illarum propositionum, quæ non conjungunt effectum cum causa pro tempore præsentis, sed tantum pro futuro; solum ergo significatur, quod talis causa aliquando determinanda sit ad talem effectum, etiamsi nunc illa causa sit indifferens. Quæ omnia satis ex sequentibus constabunt.

CAPUT III.

FUTURA CONTINGENTIA NON POSSE IN PROXIMA CAUSA PRÆSCRIBI OSTENDITUR.

1. *Quam sit difficile assignare medium, in quo cognoscantur hæc futura.* — Ostendimus habere Deum præscientiam futurorum contingentium; superest ut viam et modum illa cognoscendi inquiramus, et quoad fieri possit declaremus. In qua re non est difficultas de medio ex parte cognoscentis, nam constat Deum per suam essentiam, tanquam per lumen, et speciem, et actum intelligendi, hæc singularia omnia cognoscere; sed difficultas est de medio ex parte rei cognitæ: quia cum hæc veritates contingentes neque per se notæ sint, neque simpliciter necessariae, vix potest intelligi quo medio perspiciantur; seu, quod idem est, cum effectus contingens non manet necessario a causa sua, nec causa ipsa de se sit determinata ad talem effectum, vix potest in-

telligi quomodo certe cognoscatur talis effectus futurus antequam sit. Qua difficultate nonnulli Theologi superati, dixerunt nullam sufficientem rationem aut modum hujus cognitionis posse a nobis in hac vita explicari; satisque nobis esse si, ex infinitate divinæ perfectionis, Deum hæc omnia nosse concludamus, ut videre licet in Ocham., Gabriele, et Gregorio, in 1, dist. 38; et Marsilio, quæst. 40. Sed quamvis verum sit non posse nos exacte mysterium hoc intelligere, aut explicare quoad modum ejus, nihilominus aliquam ejus rationem assignare possumus, et quod in aliis rebus divinis nobis contingit, facilius nobis est ostendere quid non sit, quam quid sit. Ideoque per varios modos discurremus, eosque qui nobis non probantur rejiciemus, ut ita tandem quid a nobis dici possit concludamus.

2. *Diversimode rei veritas cognosci potest.* — Duobus igitur modis intelligi potest aliqua veritas, scilicet, vel in alio, vel in seipsa intuitive. Rursus in alio variis modis, quorum aliqui imperfectionem claram involvunt, et ideo non habent locum in Deo, ut est cognitio in testificante, quo modo Prophetæ cognoscunt hæc futura; Deo enim non potest hic modus cognitionis convenire; tum quia imperfectus est; tum quia non habet Deus a quo discat. Rursus potest aliquid in alio cognosci, ut in effectu, et hic etiam modus cognitionis non habet locum in Deo propter generalem imperfectionem suam, et quia specialiter ac per se repugnat his futuris; quia antequam sint, non possunt habere effectum per quem cognoscantur. Aliter vero potest unum in alio cognosci absque imperfectione, scilicet, cum cognoscitur effectus in causa exemplari vel efficiente, vel proxima vel remota, et per hos modos discurrendum nobis est. Quoniam vero sermo est de actibus liberis, qui a voluntate creata pendent, suppono non habere aliam causam, nisi vel proximam, quæ est ipsa voluntas creata cum omnibus conditionibus suis; vel primam, quæ est Deus cum omnibus ex parte ejus requisitis. Unde certum est in causis cœlestibus vel aliis similibus non posse hæc futura præcognosci, alioqui possent ab Angelis et dæmonibus cognosci, et tales causæ nostram possent determinare voluntatem; quod falsum esse constat, et alibi solet contra astrologos judicarios ex principiis fidei ostendi. Itaque hic dicemus de causa proxima, et postea de prima.

3. *Qui sentiant causam proximam esse medium*

hujus cognitionis. — Quo id dicant fundamento. — Prima sententia est generalis, omnia hæc futura posse cognosci in causa proxima, id est, in voluntate non nude sumpta, sed ut applicata est hic et nunc, cum hoc judicio, hoc objecto, hac inclinatione, ac denique cum omnibus aliis quæ illam possunt, vel impedire, vel determinare ad volendum. Itaque sentit Durandus, in primo, distinct. 38, quæstion. tertia; et Thomas de Argentina in secundo, distinct. 40, artic. tertio, ad argumenta, et aliqui moderni Thomistæ hoc sequuntur, et afferunt locum divi Thomæ, 1 cont. Gent., capit. 67, ratione tertia, sed illum locum supra explicavi, capite primo, de effectibus naturalibus contingentibus, cum Ferrario ibi. Durandus etiam et alii auctores non satis rem explicant, quia adjungunt divinam voluntatem inter cæteras causas, de qua nunc non agimus. Potest fundari hæc opinio, primo, quia interdum videntur hæc futura revelari in causis suis, ut apud Matth. 11: *Si in Tyro et Sidone hæc facta, etc.*, nam poenitentia Tyriorum et Sidoniorum ibi prædicitur ut futura ex vi talium causarum, scilicet, virtutum et miraculorum, nam in se non potuit prævideri, cum nunquam fuerit. Secundo, ratione tacta a Durando; quia Deus comprehendit naturam voluntatis, et omnia quæ illam possunt impedire et determinare; ergo, si omnia hæc Deus intueatur, videbit in illis ad quam partem sit determinanda voluntas. Patet consequentia, quia, sicut ex causa natura sua determinata ad unum, necessario sequitur effectus, ita ex causa indifferente natura sua, si adjungantur omnia quæ illam possunt impedire et determinare, infallibiliter sequitur talis effectus. Tertio, quia Angelus vel dæmon virtute naturali potest cognoscere futura in causa, probabilissima conjectura et interdum moraliter certa; ergo Deus, qui infinite superat Angelum in perspicacia intellectus, poterit etiam certo hæc in causa cognoscere.

4. *Secunda opinio, solos effectus gratiæ cognosci in causa proxima.* — Quomodo actus prævios cognosci dicant alii. — Secunda opinio potest esse media, seu distinctione utens. Nam sunt quidam effectus contingentes, qui fiunt a voluntate, sola virtute naturali, ex generali causalitate causæ primæ. Alii vero sunt effectus gratiæ, qui fiunt speciali Dei motione, vel auxilio. Priores effectus, ait hæc opinio, non possunt cognosci in causa proxima, propter rationes infra tractandas, et quia hic

nihil speciale intervenit. Posteriores vero effectus possunt cognosci a Deo in causa proxima, scilicet in auxilio efficaci, quod Deus præstat ad hæc opera facienda, de quo multi intelligunt locum citatum Matthæi 11; hoc autem auxilium est aliquid in homine inhærens, et principium proximum, seu causa libera operationis ejus; ergo cognoscitur effectus in causa. Quinimo aliqui extendunt hanc distinctionem ad actum liberum bonum, vel malum, ut malus cognosci non possit in causa, omnis autem bonus possit; quia ad malum non dat Deus specialem motionem inhærentem homini, et antecedentem ad actum, ne fiat Deus auctor mali; ad omnem autem bonum actum dat hujusmodi motionem, quia speciali modo est auctor omnis boni. Unde tandem alii (qui jam in re coincidunt cum prima opinione) addunt quod, etsi mali actus non possint præcognosci in causa proxima, ut habente positivam motionem, qua determinetur ad bonum, cognosci tamen in illa ut carente tali motione, quia, hoc ipso quod non movetur et determinatur ad bonum, determinabitur ad malum, siquidem ad alterum determinanda est, et sine prædicta motione non potest ad bonum determinari. Hæc et alia hujusmodi inveniuntur in aliquibus ex recentioribus, quæ latius superiori opere tractata sunt.

5. *Tertia opinio illis opposita.* — Tertia opinio generaliter negat posse hæc futura cognosci in suis causis proximis. Hanc docet expresse D. Thomas, 1 p., quæst. 14, art. 13, et infra, quæst. 57, art. 3, et 86, art. 4, et 2. 2, q. 171, art. 6, ad 2, et 1 contra gent., c. 66 et 67; Cajetanus, et Ferrariensis his locis. Capreolus late in 1, dist. 38, quæst. 1, ubi in hoc conveniunt Scotus et Ocham cum sectatoribus, et fere alii Theologi, et videtur indubitata sententia.

Notationes ad veram sententiam confirmandam.

6. Pro explicatione sententiæ, suppono primo hic non esse sermonem de voluntate divina et prædefiniente, vel concurrente per absolutum decretum suæ voluntatis, sed solum de eo quod in homine inhæret, vel inesse potest, quo ad volendum vel nolendum seu non volendum inducatur vel retrahatur, quod solum esse potest, per se ac proxime loquendo, in voluntate vel intellectu. Nam, licet exteriora et appetitus sensitivus possent etiam